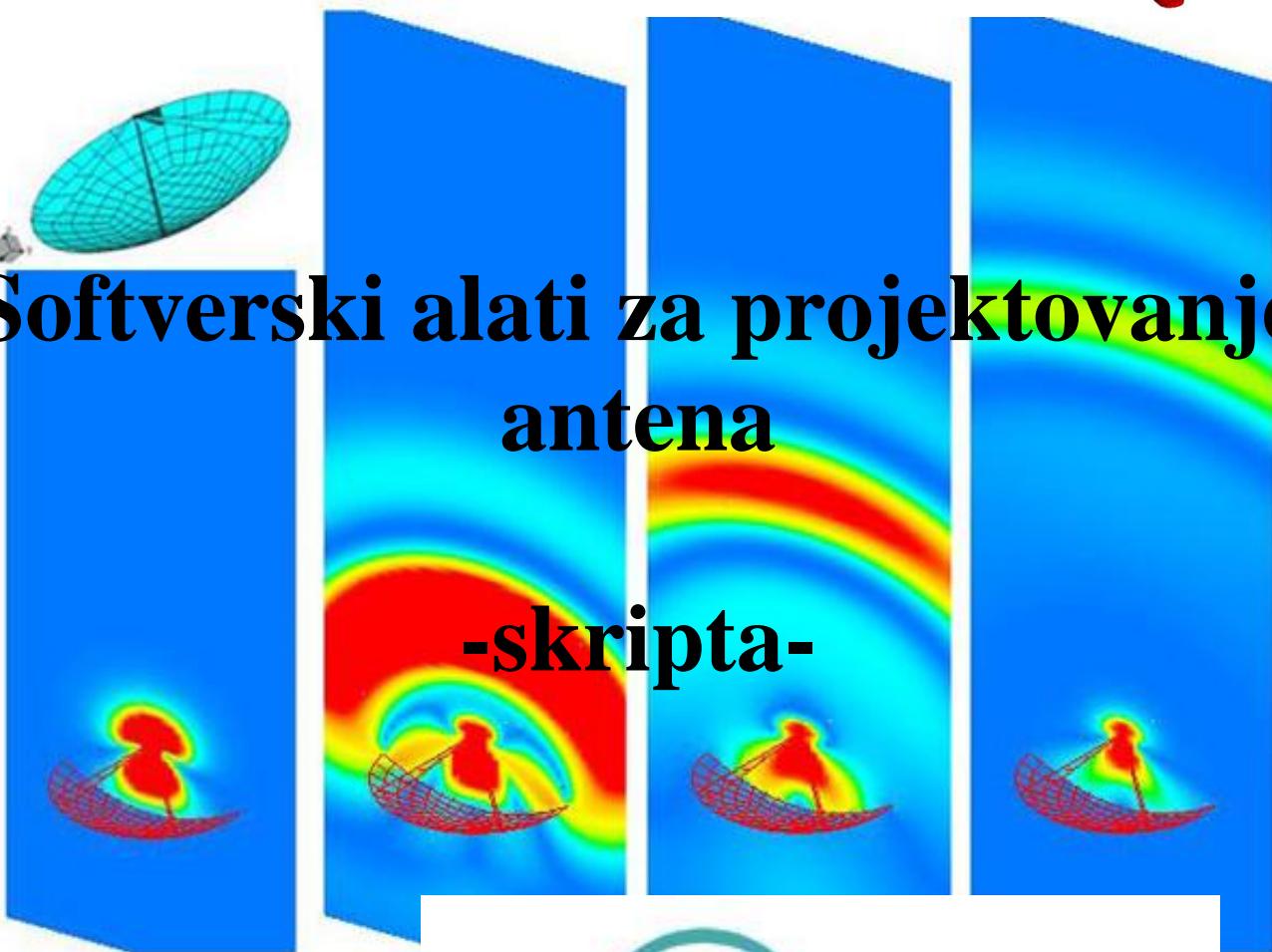


Softverski alati za projektovanje antena

-skripta-



WIPL-D
3D Electromagnetic Simulation Software

Slobodan Savić, Branko Kolundžija

Elektrotehnički fakultet, Univerzitet u Beogradu.

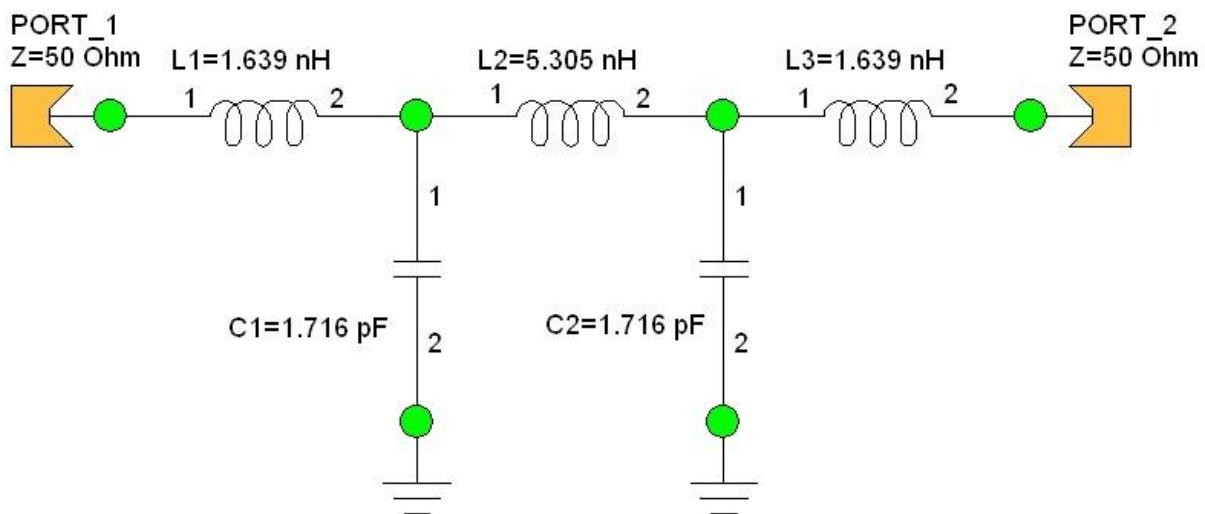
Čas 1. Proračun s-parametara, prenosnih karakteristika mikrotalasnih filtara i postizanje prilagođenja na vod.

P01. Filtar propusnik niskih učestanosti realizovan je pomoću koncentrisanih elemenata [WIPL-D, Quick Tour 3.1.1]

Specifikacije filtra:

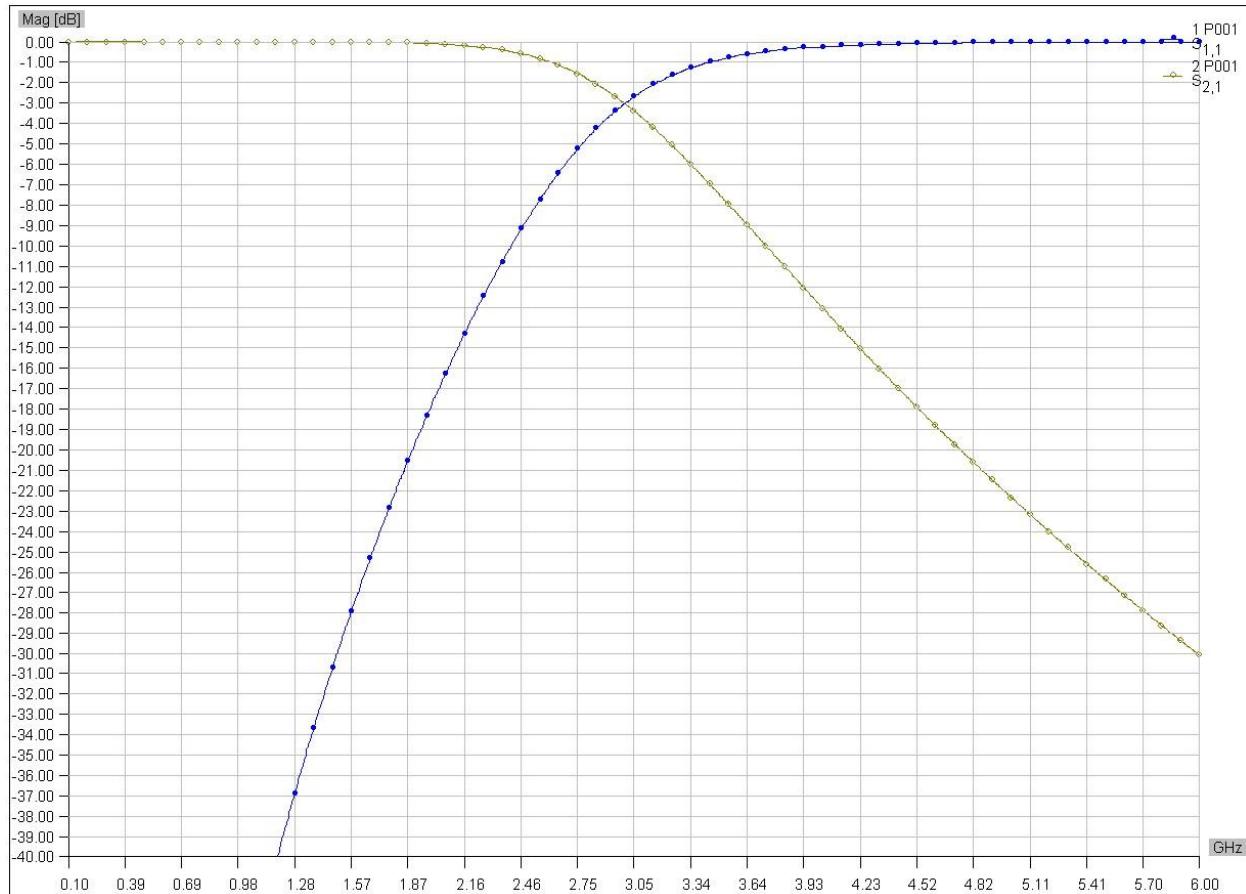
- maksimalno ravna transfer funkcija u propusnom opsegu,
- granična učestanost 3 GHz ,
- minimalno uneseno slabljenje na 4,5 GHz iznosi 15 dB .

Specifikacija je zadovoljena filtrom 5-tog reda. Potrebno je proračunati $|s_{11}|$ i $|s_{21}|$ (u dB) u opsegu učestanosti od 0,1 GHz do 6 GHz , za nominalne impedanse pristupa od 50Ω .



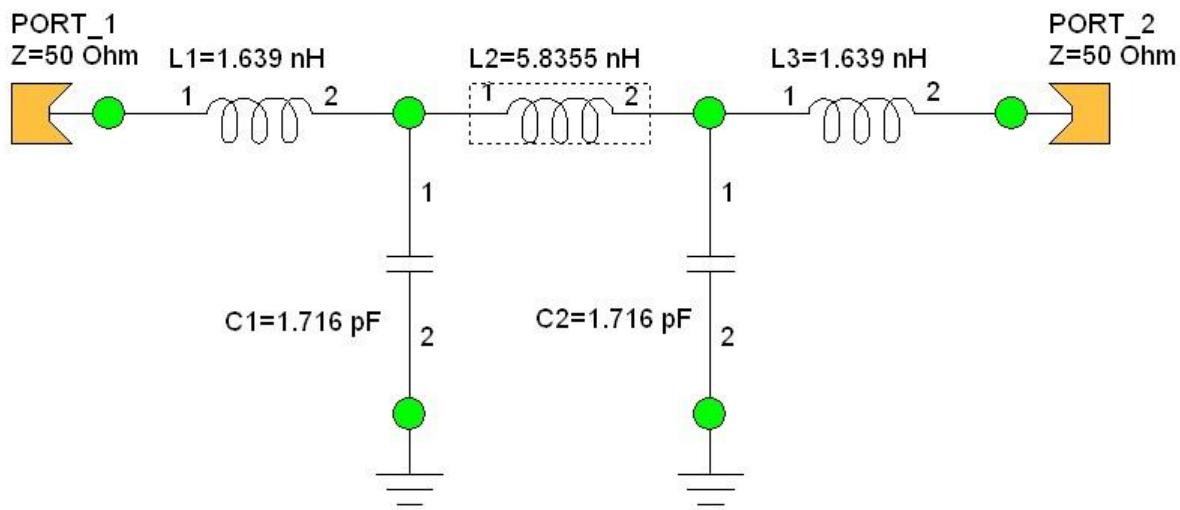
Slika 1(a).

Na slici 1(b) prikazani su $|s_{11}|$ i $|s_{21}|$ u dB.



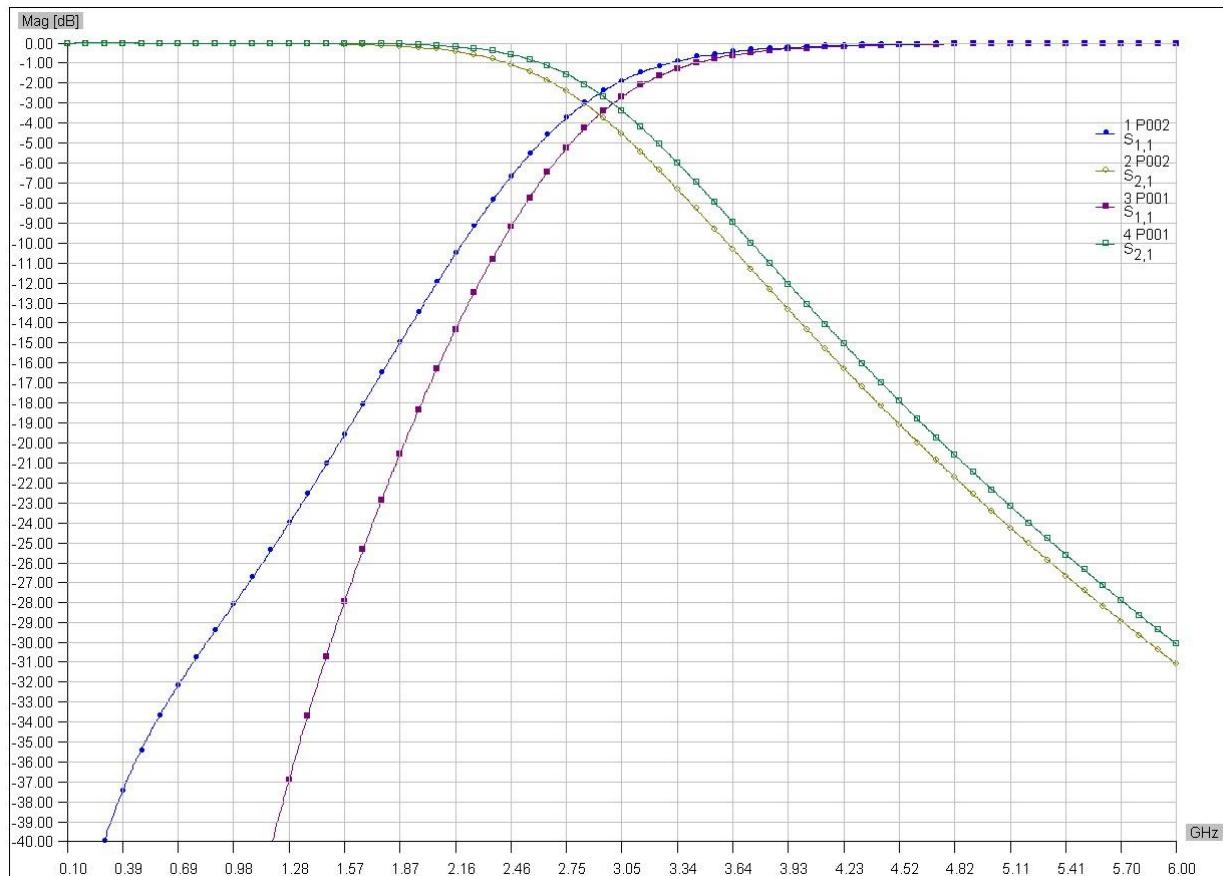
Slika 1(b).

P02. Ponoviti prethodni primer za brojnu vrednost induktivnosti L_2 uvećanu za 10%. Uporedno prikazati parametre $|s_{11}|$ i $|s_{21}|$ (u dB) za primere p01 i p02.



Slika 2(a).

Uporedni grafik parametara $|s_{11}|$ i $|s_{21}|$ (u dB) za primere p01 i p02 prikazan je na slici 2(b).



Slika 2(b).

P03. Primer sa idealnim mikrotalasnim vodovima.

Dat je idealni vod karakteristične impedanse $Z_c = 50 \Omega$.

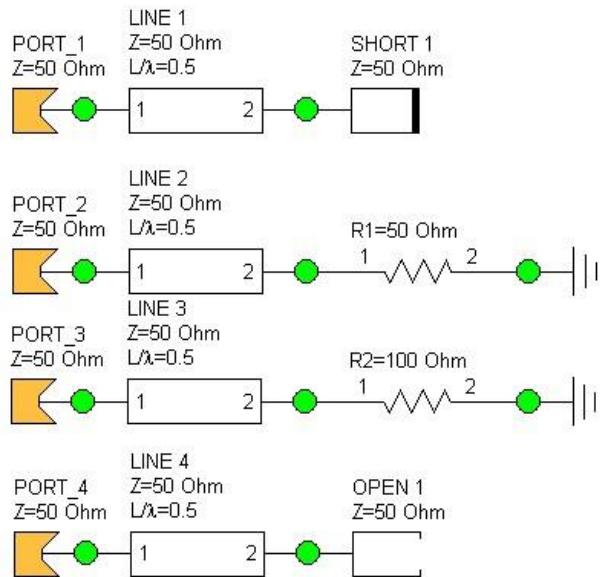
Referentna učestanost iznosi $f_0 = 5 \text{ GHz}$.

Dužina voda na referentnoj učestanosti iznosi $L = \lambda/2$.

Vod je završen:

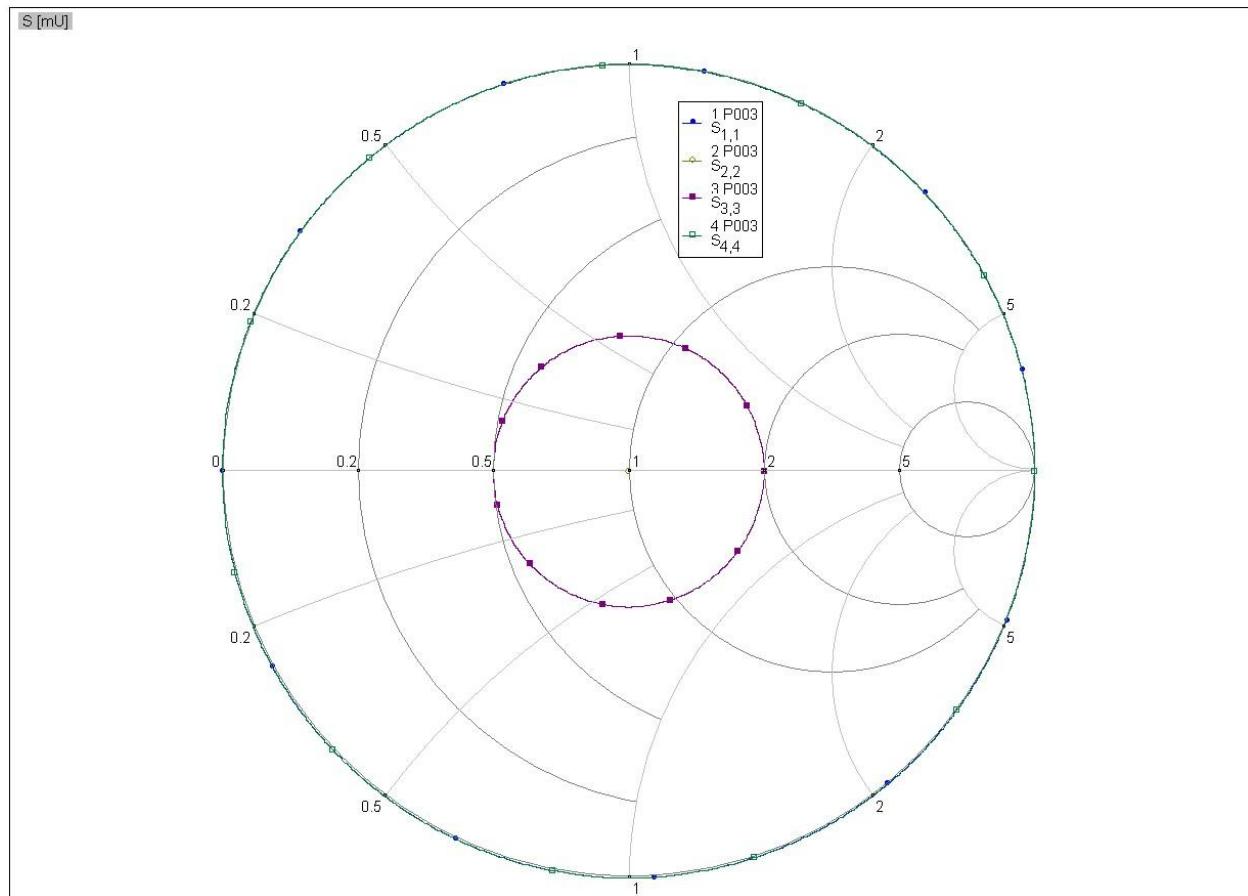
- kratkim spojem,
- potrošačem $Z_p = 50 \Omega$,
- potrošačem $Z_p = 100 \Omega$,
- otvorenom vezom.

Odrediti s -parametre u opsegu učestanosti od 1 GHz do 10 GHz. Uporedno prikazati s -parametre u Smitovom dijagramu.



Slike 3(a).

Uporedni grafik s -parametara u Smitovom dijagramu prikazan je na slici 3(b).



Slika 3(b).

P04. Primer sa realnim mikrotalasnim vodovima u mikrotrakastoj tehnologiji.

Vod realizovan u mikrotrakastoj tehnologiji karakteristične impedanse $Z_c = 50\Omega$.

Referentna učestanost iznosi $f_0 = 5\text{GHz}$.

Dužina voda na referentnoj učestanosti iznosi $L = \lambda/2$.

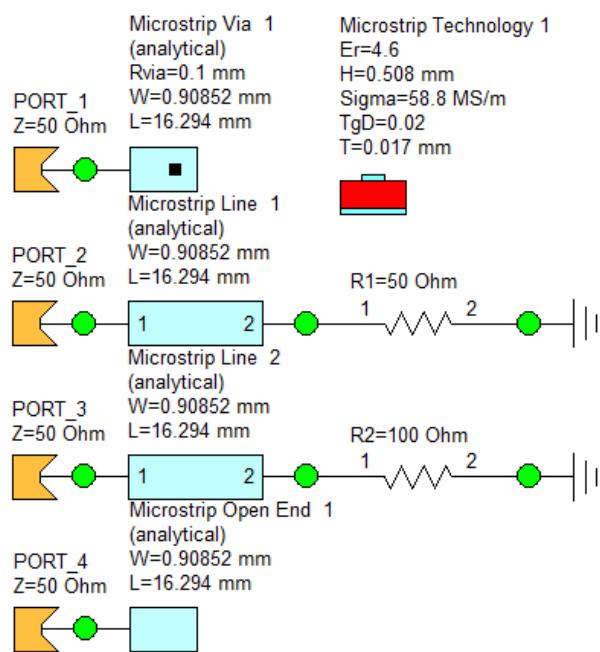
Parametri supstrata FR-4 su:

$\epsilon_r = 4,6$ (relativna permitivnost dielektrika), $\text{tg}\delta = 0,02$ (tangens ugla gubitaka), $h = 0,508\text{mm}$ (visina supstrata), provodnost metala $\sigma = 58,8 \frac{\text{MS}}{\text{m}}$, debljina metalizacije $t = 0,017\text{ mm}$.

Vod je završen:

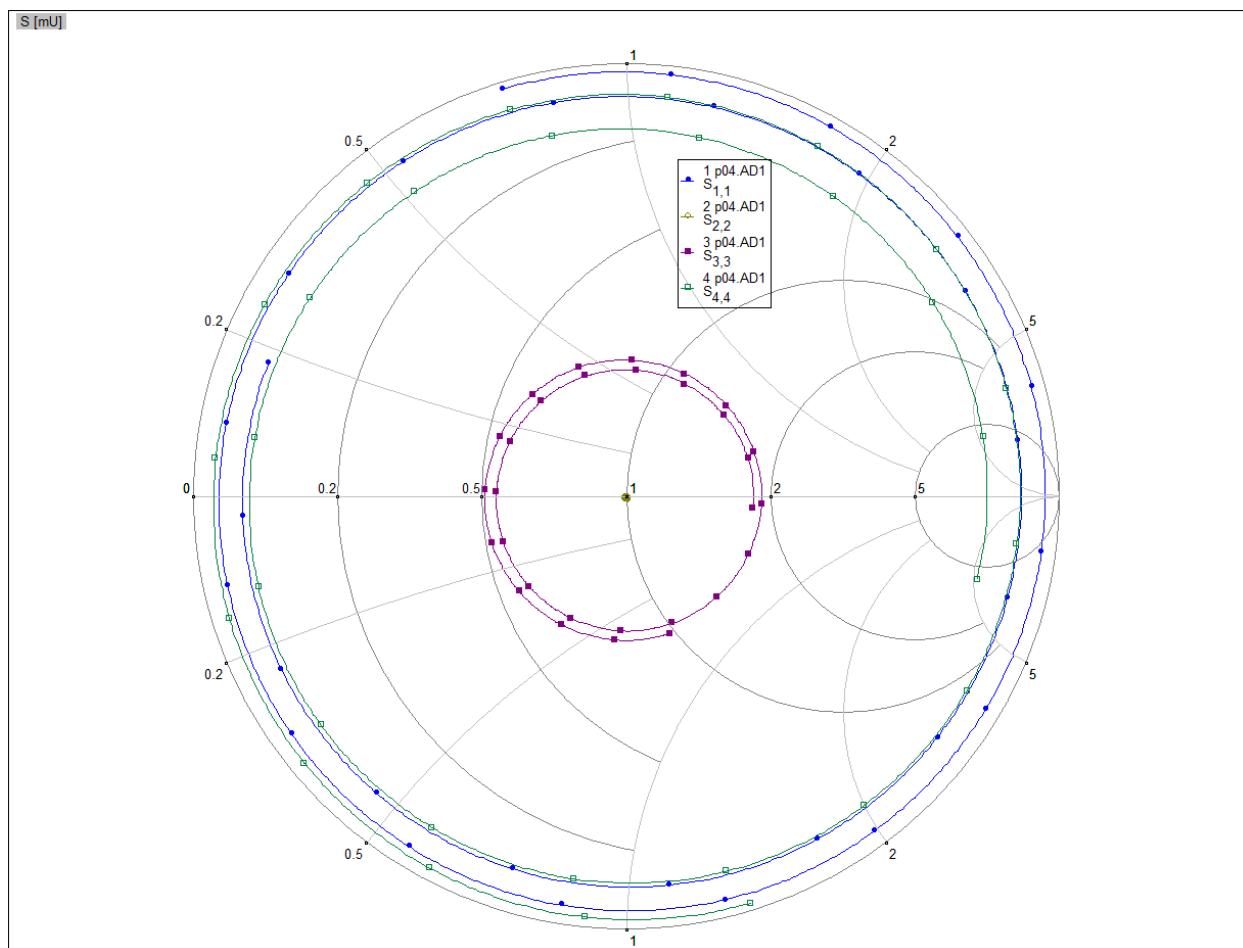
- kratkim spojem,
- potrošačem $Z_p = 50\Omega$,
- potrošačem $Z_p = 100\Omega$,
- otvorenom vezom.

Odrediti s -parametre u opsegu učestanosti od 1GHz do 10GHz . Uporedno prikazati s -parametre u Smitovom dijagramu.



Slika 4(a).

Uporedni grafik s -parametara u Smitovom dijagramu prikazan je na slici 4(b).



Slika 4(b).

P05. Primer sa realnim mikrotalasnim vodovima u mikrotrakastoj tehnologiji.

Vod realizovan u mikrotrakastoj tehnologiji karakteristične impedanse $Z_c = 50\Omega$.

Referentna učestanost iznosi $f_0 = 5\text{GHz}$.

Dužina voda na referentnoj učestanosti iznosi $L = \lambda/2$.

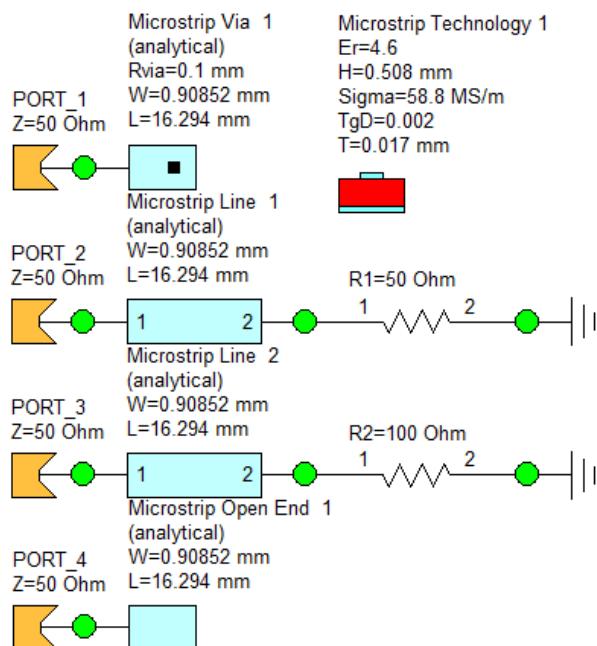
Parametri supstrata su:

$\epsilon_r = 4,6$ (relativna permitivnost dielektrika), $\text{tg}\delta = 0,002$ (tangens ugla gubitaka), $h = 0,508\text{mm}$ (visina supstrata), provodnost metala $\sigma = 58,8 \frac{\text{MS}}{\text{m}}$, debljina metalizacije $t = 0,017\text{ mm}$.

Vod je završen:

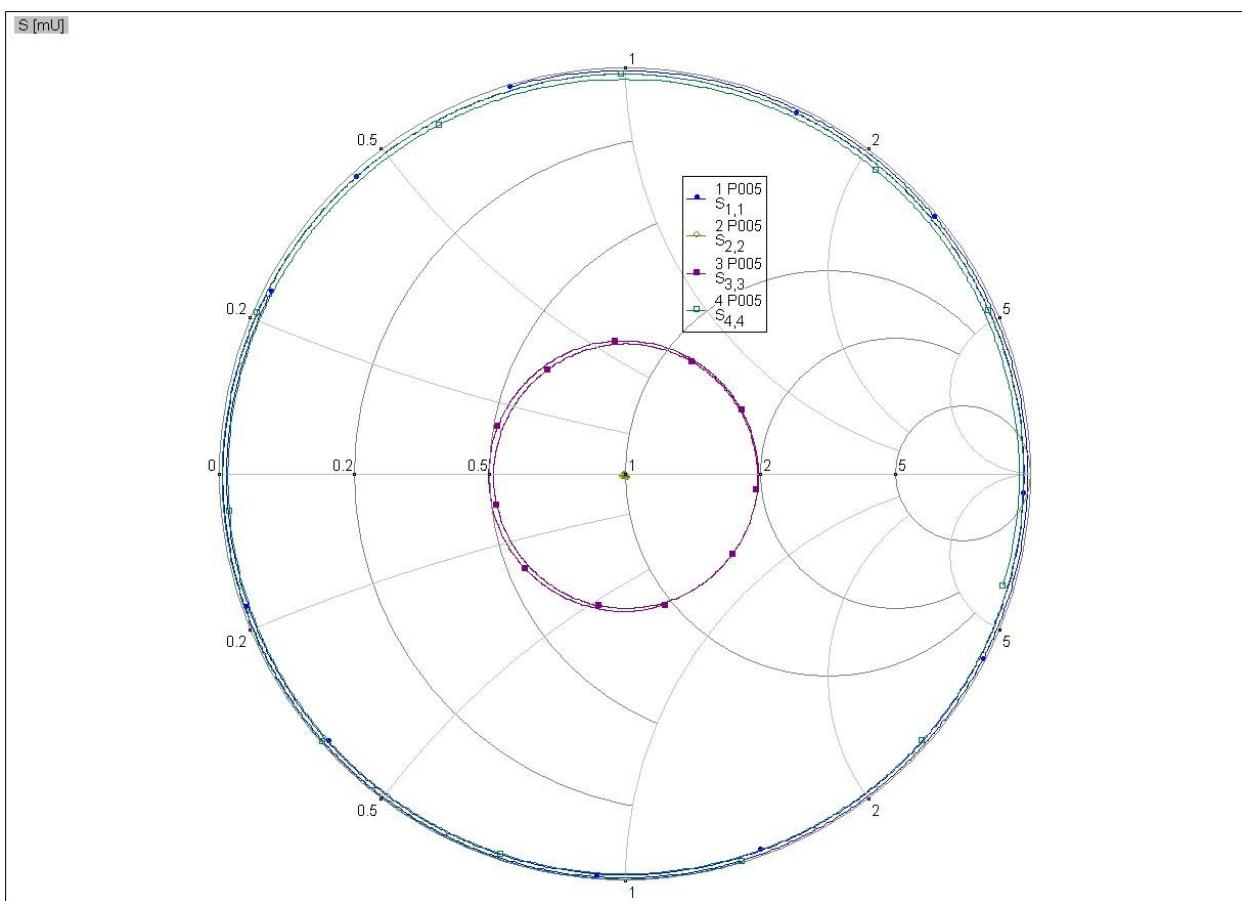
- kratkim spojem,
- potrošačem $Z_p = 50\Omega$,
- potrošačem $Z_p = 100\Omega$,
- otvorenom vezom.

Odrediti s-parametre u opsegu učestanosti od 1GHz do 10GHz . Uporedno prikazati s-parametre u Smitovom dijagramu.



Slika 5(a).

Uporedni grafik s -parametara u Smitovom dijagramu prikazan je na slici 5(b).



Slika 5(b).

P06. Kolo za prilagođenje sa jednim ogrankom [WIPL-D, Quick Tour 3.1.2].

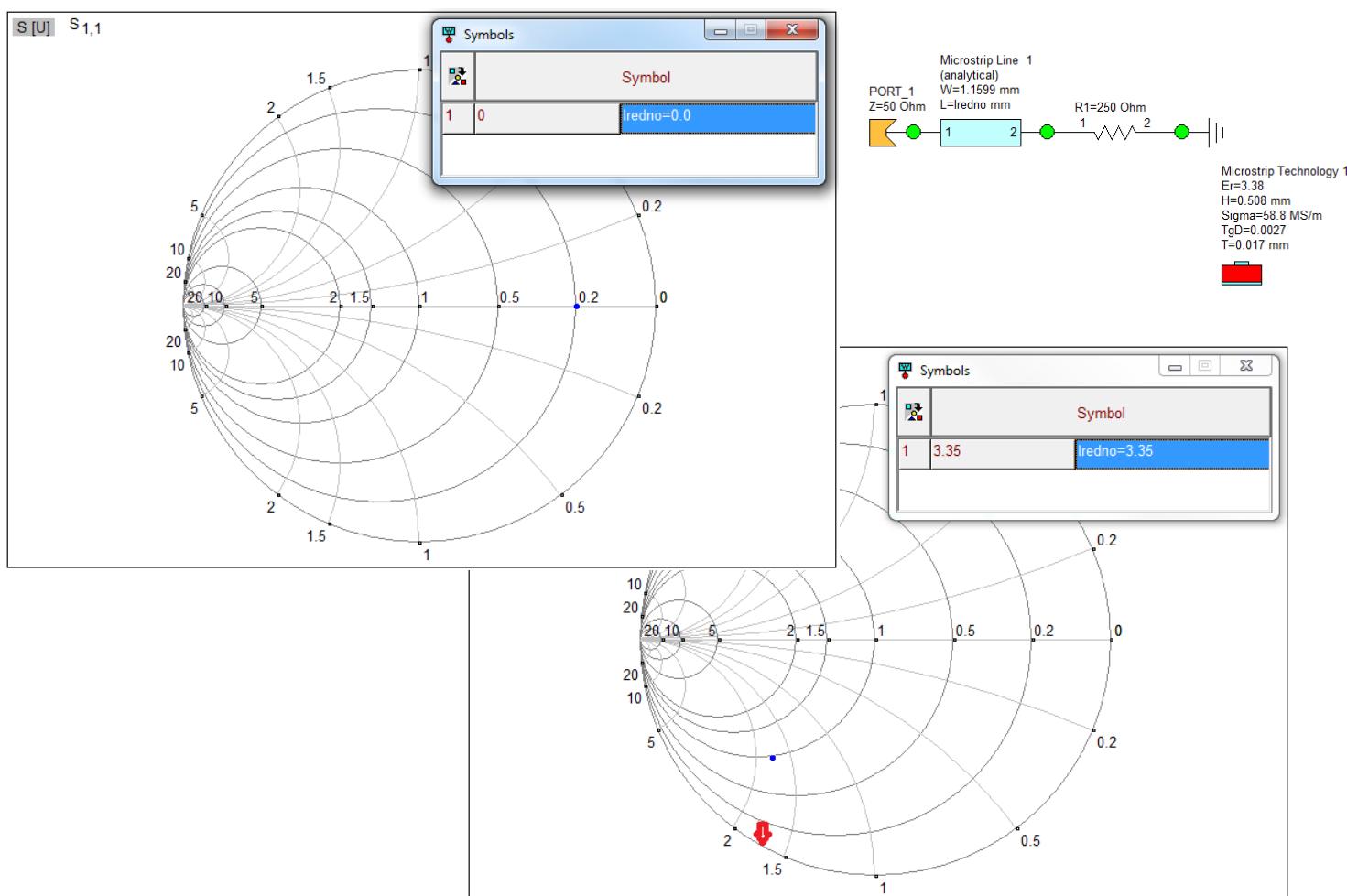
Na centralnoj učestanosti 10 GHz potrebno je prilagoditi potrošač impedanse 250Ω na mikrotrakasti vod karakteristične impedanse 50Ω (primjenjuje se kod mikrostrip antena).

Parametri supstrata su: $\epsilon_r = 3,38$ (relativna permitivnost dielektrika), $\text{tg}\delta = 0,0027$ (tangens ugla gubitaka), $h = 0,508\text{mm}$ (visina supstrata), $t = 0,017\text{mm}$ (debljina metalizacije), provodnost metala $\sigma = 58,8 \frac{\text{MS}}{\text{m}}$.

Mreža za prilagođenje sastoji se od voda (odsečka) karakteristične impedanse 50Ω i paralelno postavljenog otvorenog ogranka iste karakteristične impedanse (tipično za mikrotrakaste strukture).

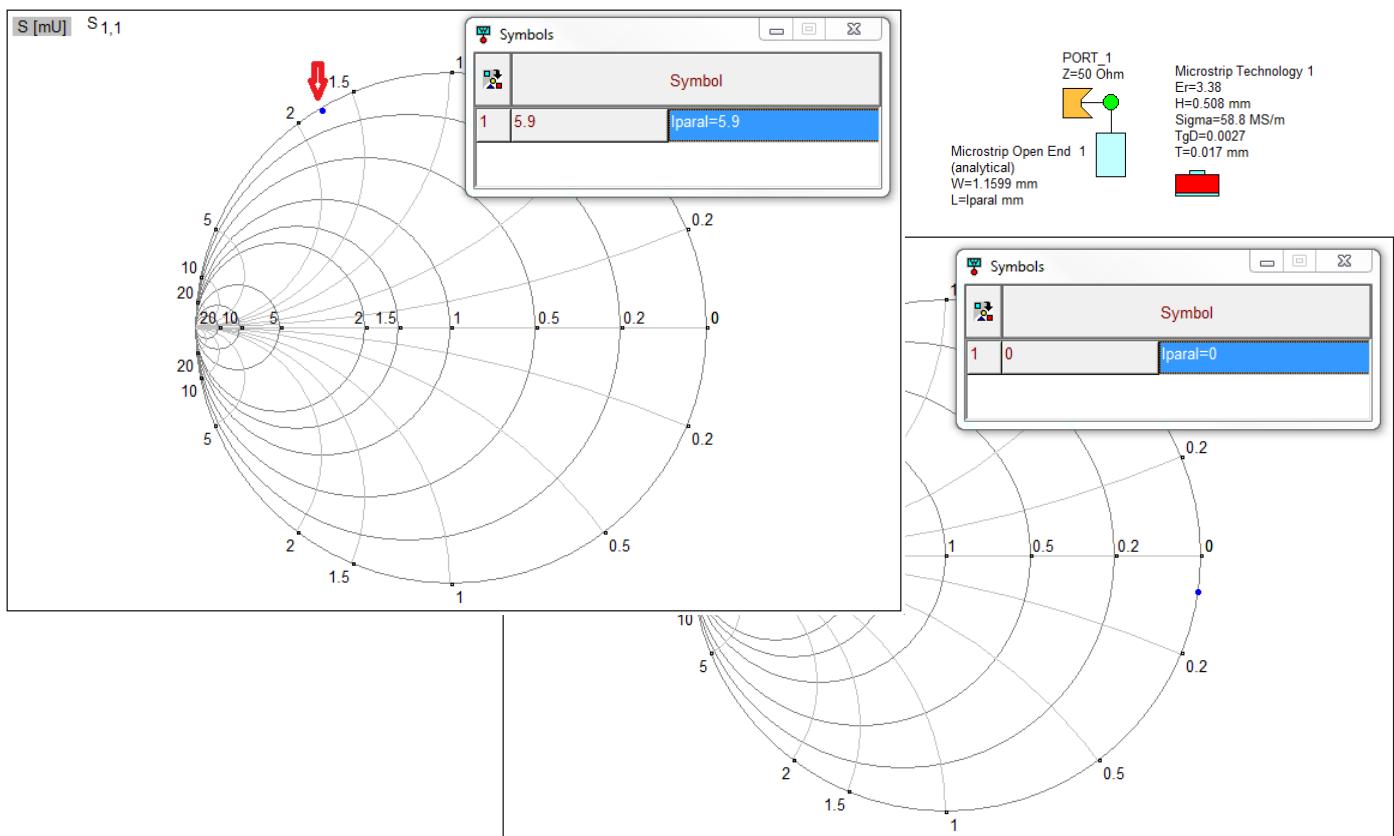
(Uraditi optimizaciju)! Uporediti sa primerom P14! Prikazati parametar $|s_{11}|$ (u dB) potrošača sa optimizovanim mrežom za prilagođenje u opsegu učestanosti od 8GHz do 12GHz.

Dužina odsečka određuje se na osnovu preseka kruga konstantnog koeficijenta refleksije i kruga jedinične (normalizovane) konduktanse u Smitovom dijagramu.

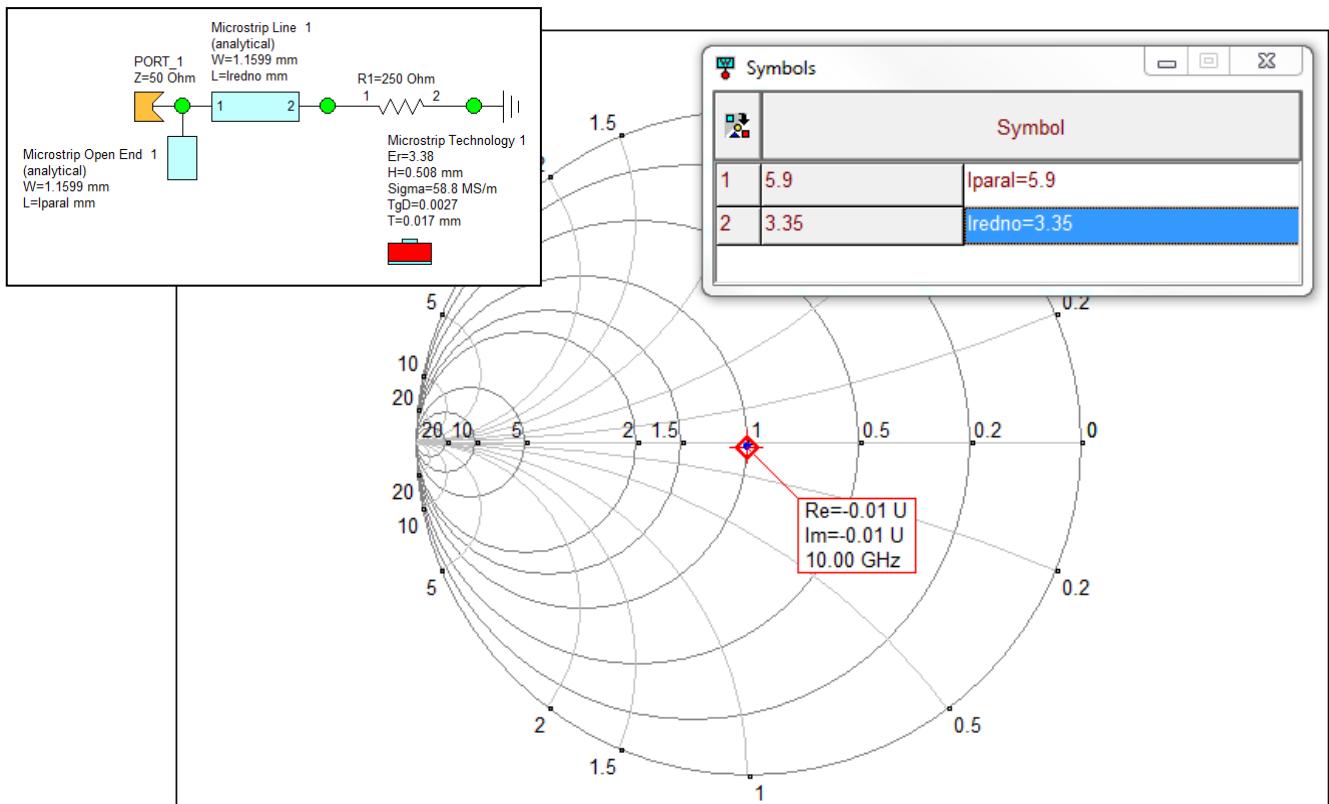


Softverski alati za projektovanje antena

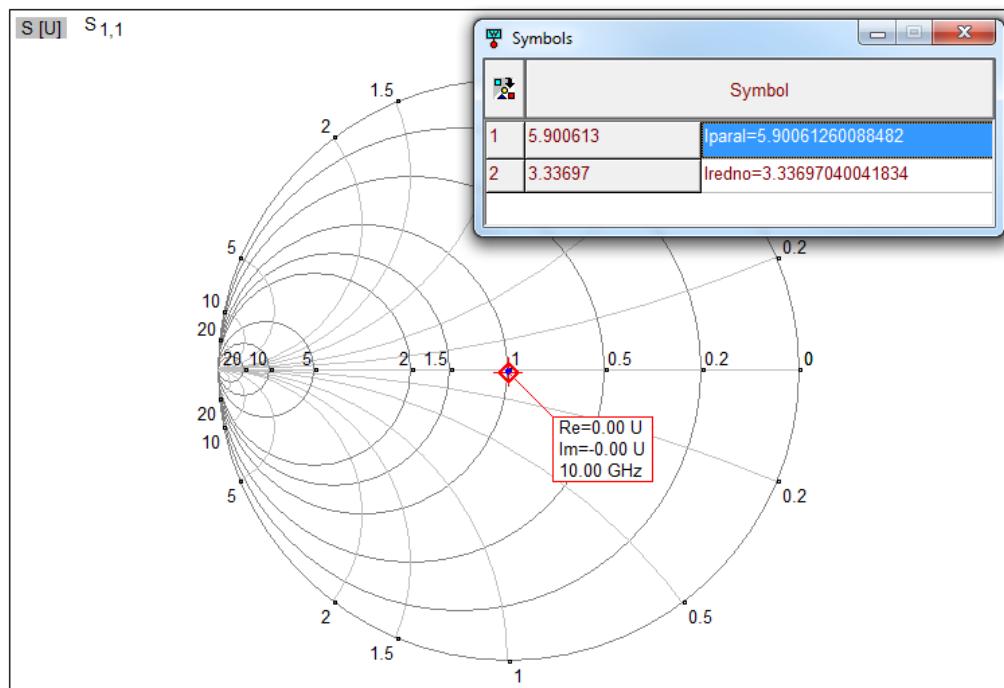
Ulagna admitansa ogranka je čisto reaktivna i jednaka je imaginarnom delu konjugovano-kompleksne ulagne admitanse potrošača sa odsečkom.



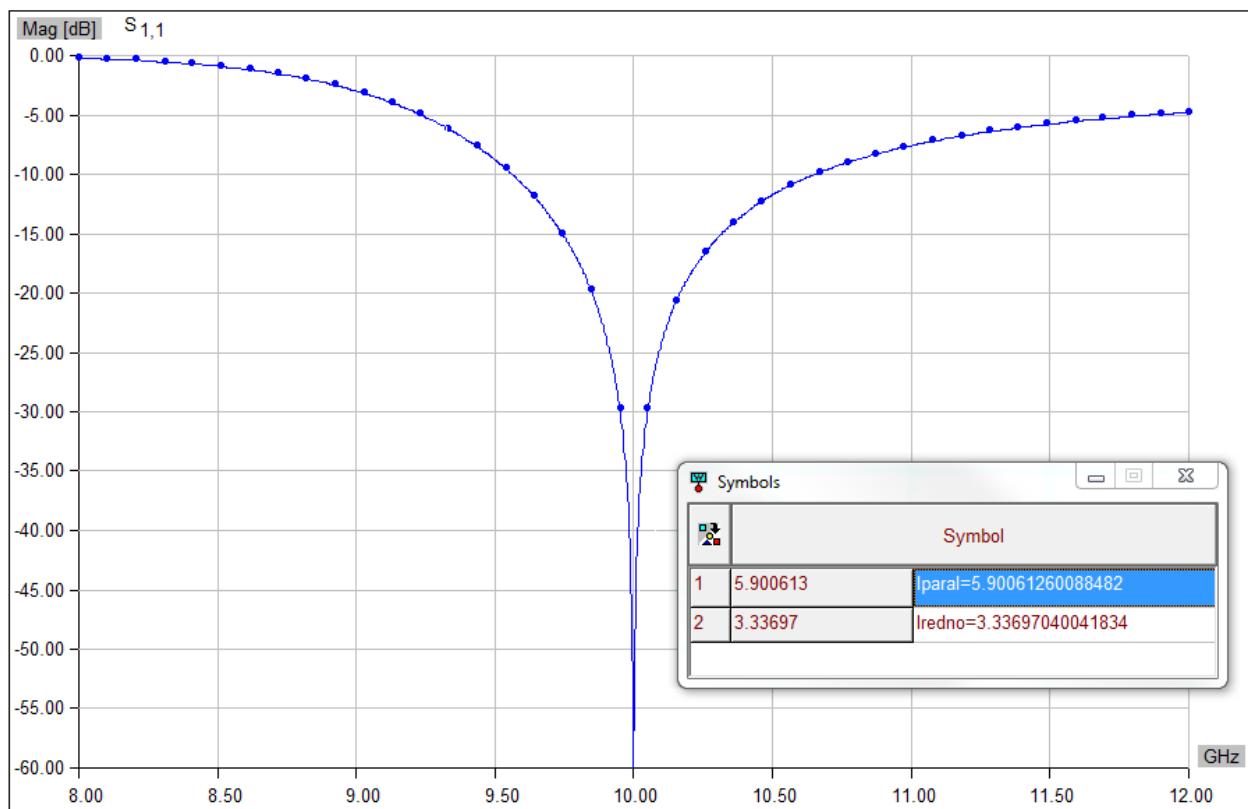
Kombinacijom ogranka i odsečka dobija se kolo za prilagođenje.



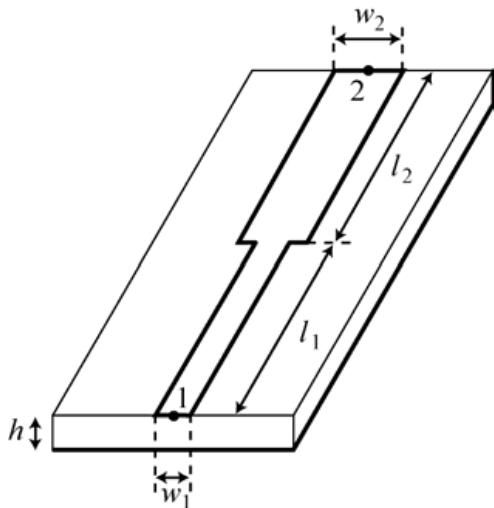
Nakon optimizacije na slici 6(a) prikazan je ulazni koeficijent refleksije na centralnoj učestanosti u Smitovom dijagramu. Parametar $|s_{11}|$ (u dB) potrošača sa optimizovanom mrežom za prilagođenje u opsegu učestanosti od 8GHz do 12GHz prikazan je na slici 6(b).



Slika 6(a).



Slika 6(b).

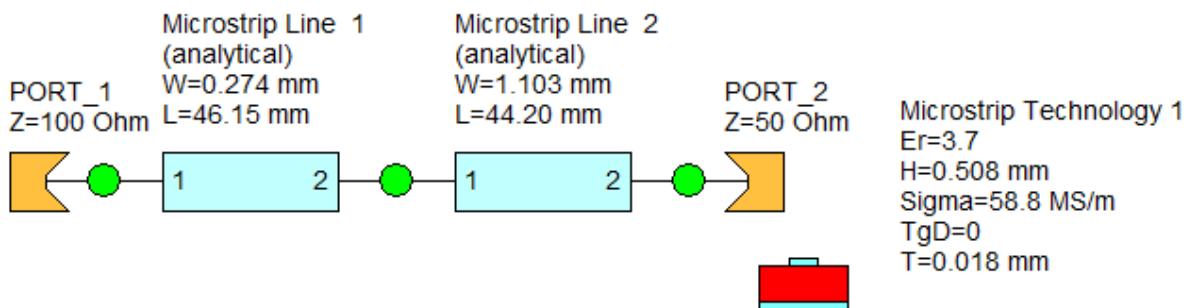


Slika 7.

P07. (Januar 2009) Na slici 7 je prikazano mikrotalasno kolo koje se sastoji od dva redno vezana mikrotraka voda. Širina trake prvog voda je $w_1 = 0,274\text{mm}$, dužina prvog voda je $l_1 = 46,15\text{mm}$, širina trake drugog voda je $w_2 = 1,103\text{mm}$, a dužina drugog voda je $l_2 = 44,20\text{mm}$. Kolo je napravljeno na podlozi debljine $h = 0,508\text{mm}$ i relativne permitivnosti $\epsilon_r = 3,7$. Izračunati s -parametre ovog kola, na učestanosti $f = 1\text{GHz}$, ukoliko prvi pristup kola čini tačka 1 i masa, a drugi pristup tačka 2 i masa. Nominalna impedansa prvog pristupa je $Z_{01} = 100\Omega$, a drugog pristupa $Z_{02} = 50\Omega$. Zanemariti gubitke i parazitne efekte na spoju vodova.

Rešenje:

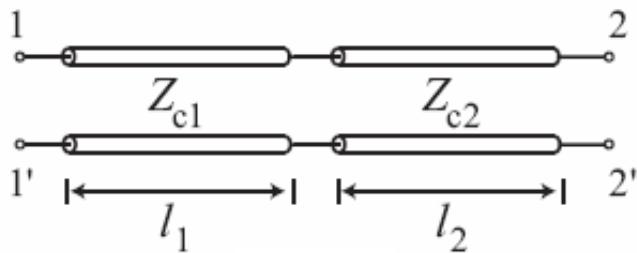
$$[s] = \frac{1}{3} \begin{bmatrix} +1 & -2\sqrt{2} \\ -2\sqrt{2} & -1 \end{bmatrix}.$$



Y,Z,S : p007								
frequency [GHz]	i	j	Y-mag [mS]	Y-phase [°]	Z-mag [ohm]	Z-phase [°]	S-mag	S-phase [°]
1	1	1	175.9	77.3	2263	79.21	0.3013	4.431
1	1	2	341.4	77.33	1168	-100.8	0.943	-177.3
1	2	1	341.4	77.33	1168	-100.8	0.943	-177.3
1	2	2	661.2	77.31	601.9	79.19	0.3034	-179

P08. (Januar 2008) Dva idealna voda bez gubitaka vezana su redno kao na slici 8. Karakteristične impedanse vodova su $Z_{c1}=50\Omega$ i $Z_{c2}=100\Omega$, a dužine su $l_1=\lambda_{g1}/3$ i $l_2=\lambda_{g2}/4$, gde je λ_{g1} talasna dužina na prvom vodu i λ_{g2} talasna dužina na drugom vodu.

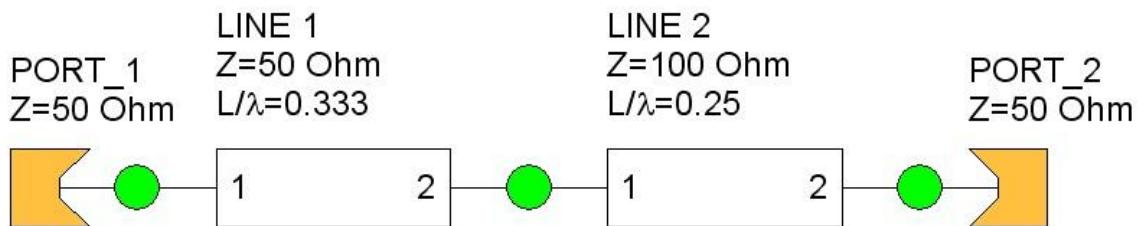
Prvi pristup mreže čine priključci 1-1', a drugi 2-2'. Nominalne impedanse oba pristupa su $Z_{01}=Z_{02}=50\Omega$. Izračunati s-parametre ove mreže.



Slika 8.

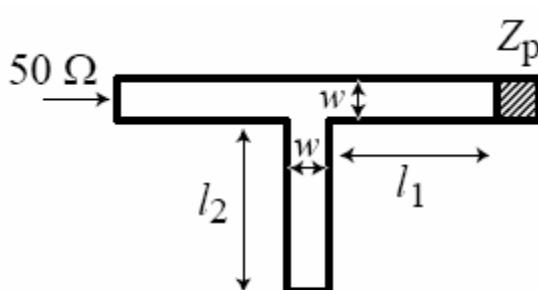
Rešenje:

$$[s] = \frac{1}{5} \begin{bmatrix} 3e^{-j4\pi/3} & 4e^{-j7\pi/6} \\ 4e^{-j7\pi/6} & 3 \end{bmatrix} = \frac{1}{10} \begin{bmatrix} 3(-1+j\sqrt{3}) & 4(-\sqrt{3}+j) \\ 4(-\sqrt{3}+j) & 6 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} (-0,3+j0,52) & (-0,69+j0,4) \\ (-0,69+j0,4) & 0,6 \end{bmatrix}.$$



Y,Z,S : P008									
frequency [GHz]	i	j	Y-real [mS]	Y-imag [mS]	Z-real [ohm]	Z-imag [ohm]	S-real	S-imag	
1	1	1	-2.602E-15	-34.81	-7.816E-14	-87.02	-0.3022	0.5184	
1	1	2	-3.161E-16	-20.07	1.318E-13	200.7	-0.6937	0.3985	
1	2	1	-3.469E-15	-20.07	1.634E-13	200.7	-0.6937	0.3985	
1	2	2	-2.602E-15	-8.702	-2.487E-13	-348.1	0.6	2.939E-17	

P09. (Septembar 2008) Kolo za prilagođenje je realizovano u mikrotrakastoj tehnici, na podlozi visine

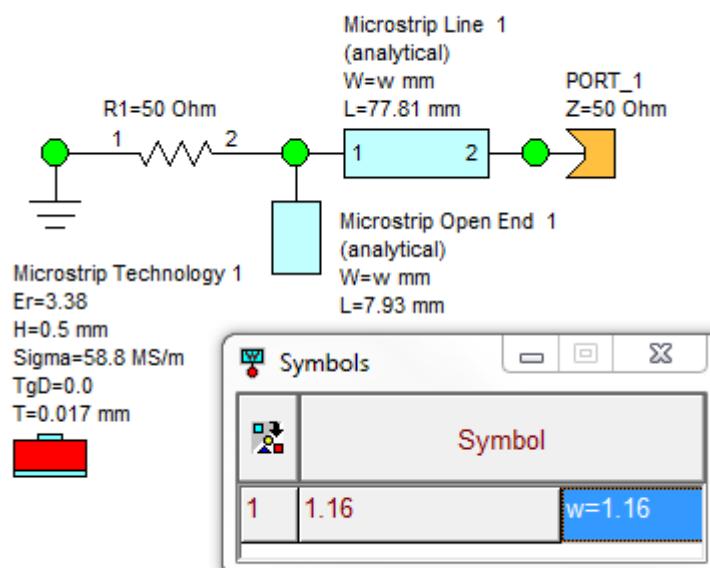


Slika 9.

$h=0,5\text{ mm}$ i relativne permitivnosti $\epsilon_r=3,38$. Radna učestanost je $f=1,9\text{ GHz}$. Širina svih traka je $w=1,16\text{ mm}$, dužina ogranka je $l_2=7,93\text{ mm}$, a odstojanje od potrošača na kome je postavljen ogrank je $l_1=77,81\text{ mm}$. Ukoliko je posle ogranka, na strani ka sistemu postignuto potpuno prilagođenje po snazi na vod, izračunati nepoznatu kompleksnu impedansu potrošača Z_p .

$$\text{Rešenje: } Z_p = (75 - j25) \Omega.$$

Po teoremi prilagođenja po snazi, $Z_p = Z_g^*$, gde je Z_g unutrašnja impedansa ekvivalentnog (Tevenenovog ili Nortonovog) generatora.

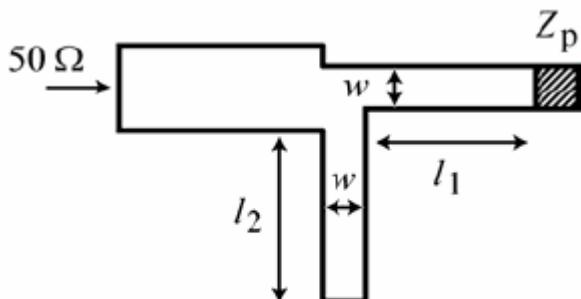


Slika 9.

Pomoću kola sa slike 9 određujemo Z_g .

frequency [GHz]	i	j	Y-real [mS]	Y-imag [mS]	Z-real [ohm]	Z-imag [ohm]	S-real	S-imag
1.9	1	1	12.58	-4.807	69.36	26.51	0.2016	0.1773

P10. (Avgust 2008) Projektovati kolo za prilagođenje antene čija je ulazna impedansa $Z_p = (75 - j75) \Omega$ na nominalnu impedansu $Z_0 = 50 \Omega$, na učestanosti $f = 900 \text{ MHz}$. Kolo za prilagođenje ima jedan ogrank, kao na slici 10. Karakteristična impedansa dela voda od potrošača do ogranka, kao i ogranka je $Z_c = 75 \Omega$. Vod od ogranka ka ostatku sistema ima karakterističnu impedansu 50Ω . Kolo treba da bude realizovano u mikrotrakastoj tehnici, na podlozi čija je debljina $h = 0,3 \text{ mm}$, a relativna permitivnost $\epsilon_r = 4,4$. Zanemariti parazitne efekte na spoju vodova različitih širina linije. (**Uraditi optimizaciju!**)



Slika 10.

Rešenje:

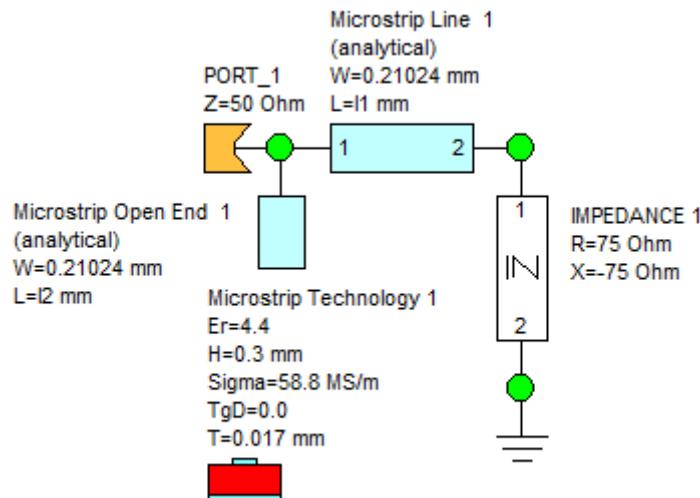
Širina trake je $w = 0,267 \text{ mm}$, a talasna dužina na vodu je $\lambda_g = 186,7 \text{ mm}$. Prvi skup rešenja je

$$l_1^{(1)} = 19,5 \text{ mm} + n \frac{\lambda_g}{2}, \quad l_2^{(1)} = 68,8 \text{ mm} + m \frac{\lambda_g}{2}, \quad \text{a drugi skup rešenja je } l_1^{(2)} = 41,3 \text{ mm} + n \frac{\lambda_g}{2},$$

$$l_2^{(2)} = 26,1 \text{ mm} + m \frac{\lambda_g}{2}, \quad \text{gde su } m, n \in N_0.$$

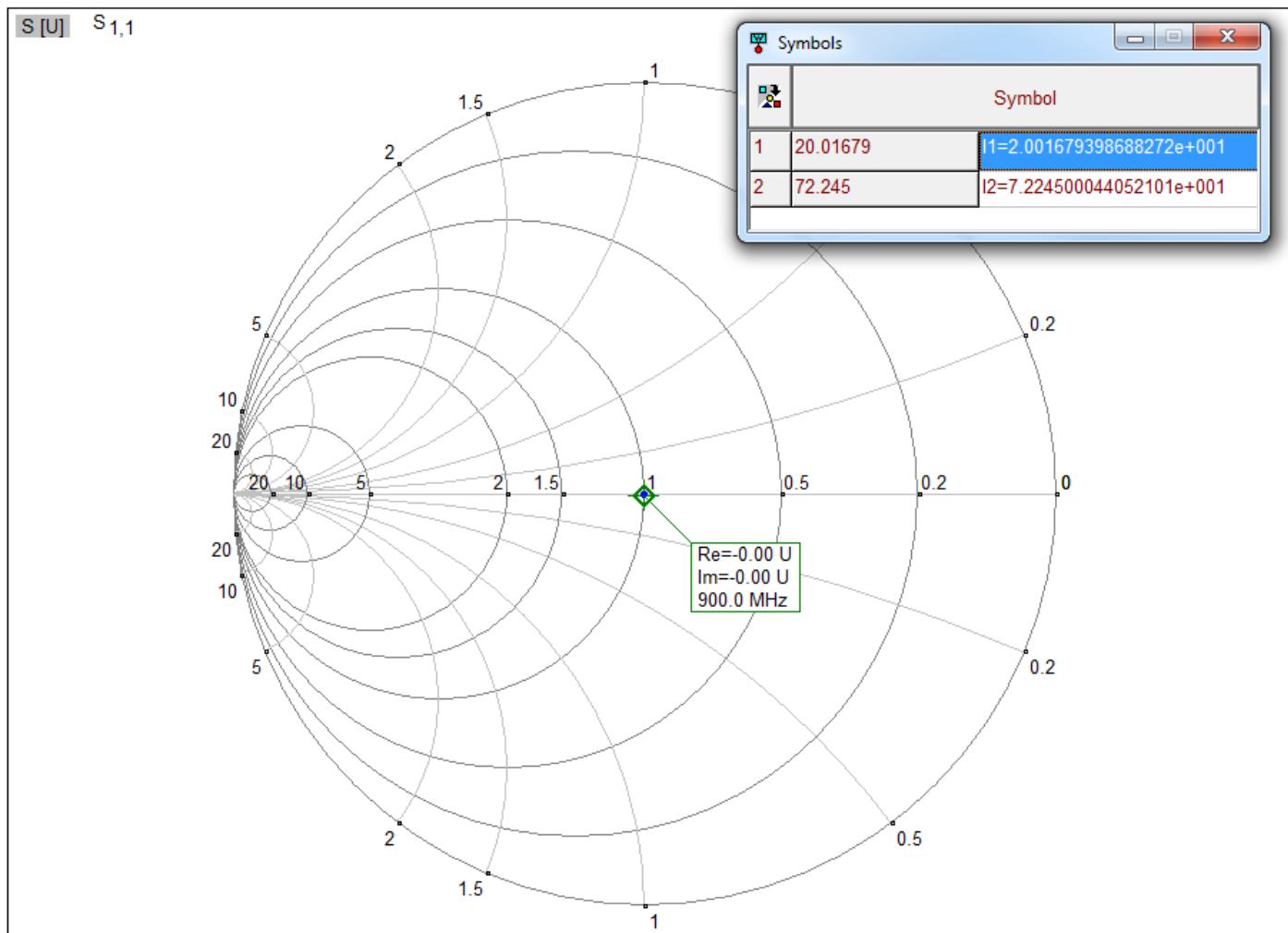
Koristeći se postupkom kao u p06, projektovano je kolo za prilagođenje (za prvi par rešenja).

Domaći: (Projektovati kolo za prilagođenje za drugi par rešenja).



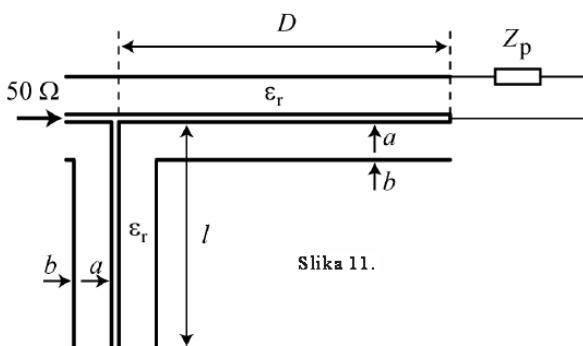
Slika 10(a).

Na slici 10(b) prikazan je koeficijent refleksije u Smitovom dijagramu i dužine ogranka i odsečka za prvi par rešenja nakon optimizacije dužina ogranda i odsečka.



Slika 10(b).

P11. (Novembar 2008) Projektovati kolo za prilagođenje antene čija je ulazna impedansa $Z_p = (75 - j75) \Omega$ na nominalnu impedansu $Z_0 = 50 \Omega$. Učestanost generatora je $f = 900 \text{ MHz}$. Kolo za prilagođenje ima jedan otvoreni ogrankak, kao na slici. Deo voda od potrošača do ogranka, kao i sam ogrankak, načinjeni su od koaksijalnog voda poluprečnika unutrašnjeg provodnika $a = 0,5 \text{ mm}$, i spoljašnjeg poluprečnika $b = 1,87 \text{ mm}$. Relativna permitivnost dielektrika koaksijalnog voda je $\epsilon_r = 2,5$. Smatrati da vod od ogranka ka ostatku sistema ima karakterističnu impedansu 50Ω . Zanemariti parazitne efekte na spoju koaksijalnih vodova. (**Uraditi optimizaciju!**)



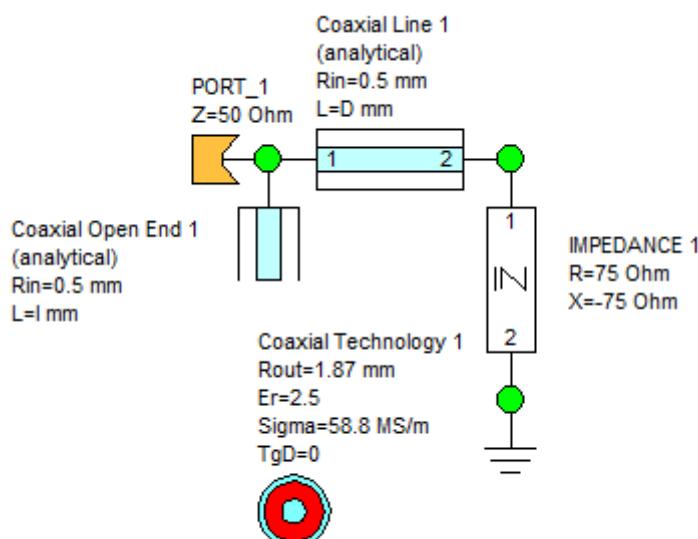
Slika 11.

Rešenje:

Karakteristična impedansa koaksijalnog voda pomoću koga je potrebno napraviti kolo za prilagođenje je $Z_c \approx \frac{60}{\sqrt{\epsilon_r}} \ln \frac{b}{a} \approx 50 \Omega$, a talasna dužina u koaksijalnom vodu je $\lambda_g = 211 \text{ mm}$. Dimenzije kola za prilagođenje su $D^{(1)} = 57,5 \text{ mm} + m \frac{\lambda_g}{2}$, $l^{(1)} = 30,6 \text{ mm} + m \frac{\lambda_g}{2}$, odnosno $D^{(2)} = 24,3 \text{ mm} + m \frac{\lambda_g}{2}$, $l^{(2)} = 74,6 \text{ mm} + m \frac{\lambda_g}{2}$ gde je $m \in \mathbb{N}_0$.

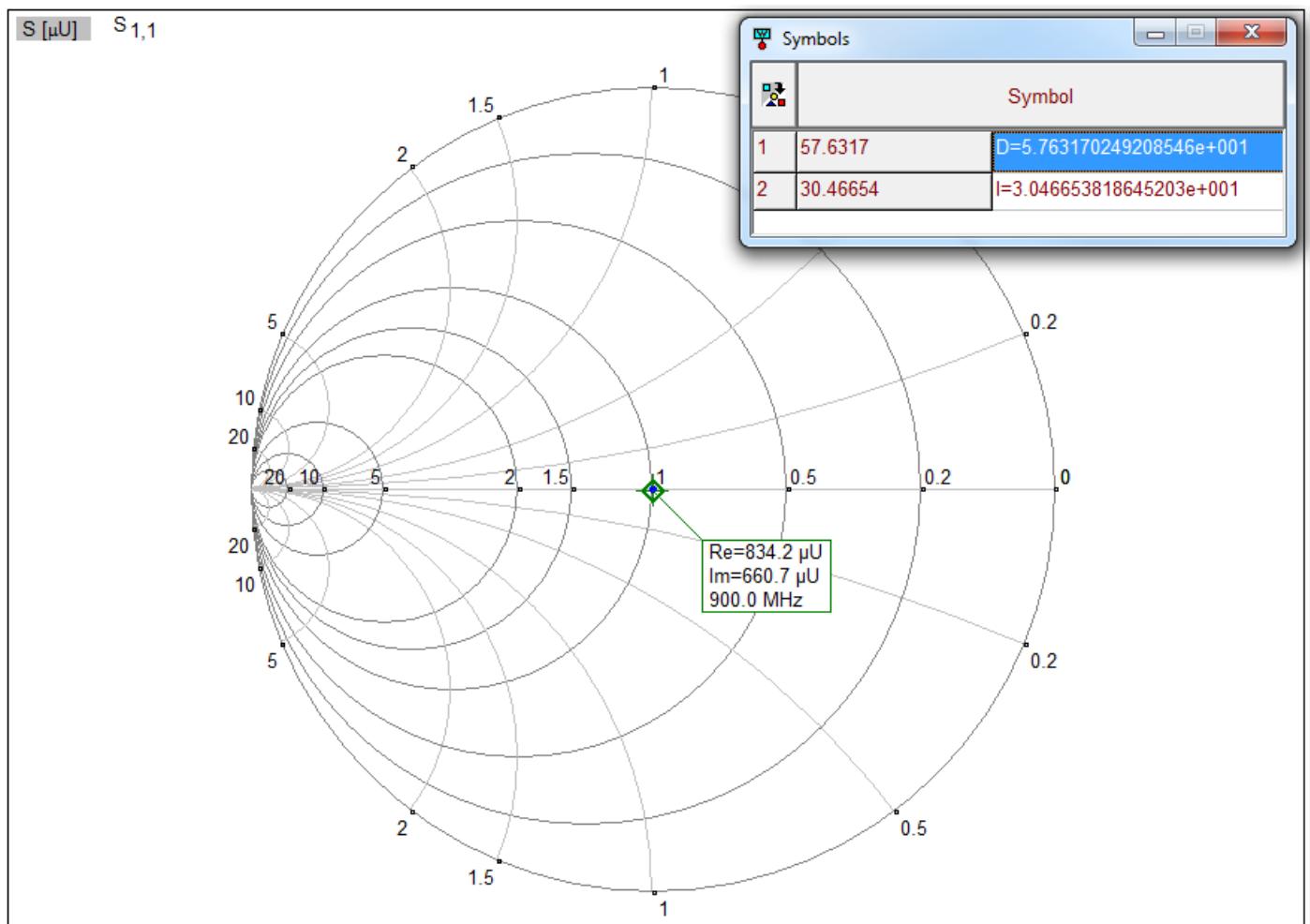
Koristeći se postupkom kao u p06, projektovano je kolo za prilagođenje (za prvi par rešenja).

Domaći: (Projektovati kolo za prilagođenje za drugi par rešenja).

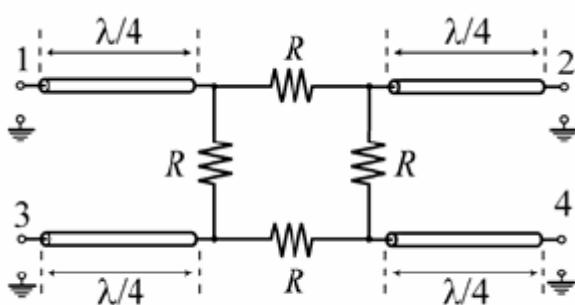


Slika 11(a).

Na slici 11(b) prikazan je koeficijent refleksije u Smitovom dijagramu i dužine ogranka i odsečka za prvi par rešenja nakon optimizacije dužina ogranka i odsečka.



Slika 11(b).

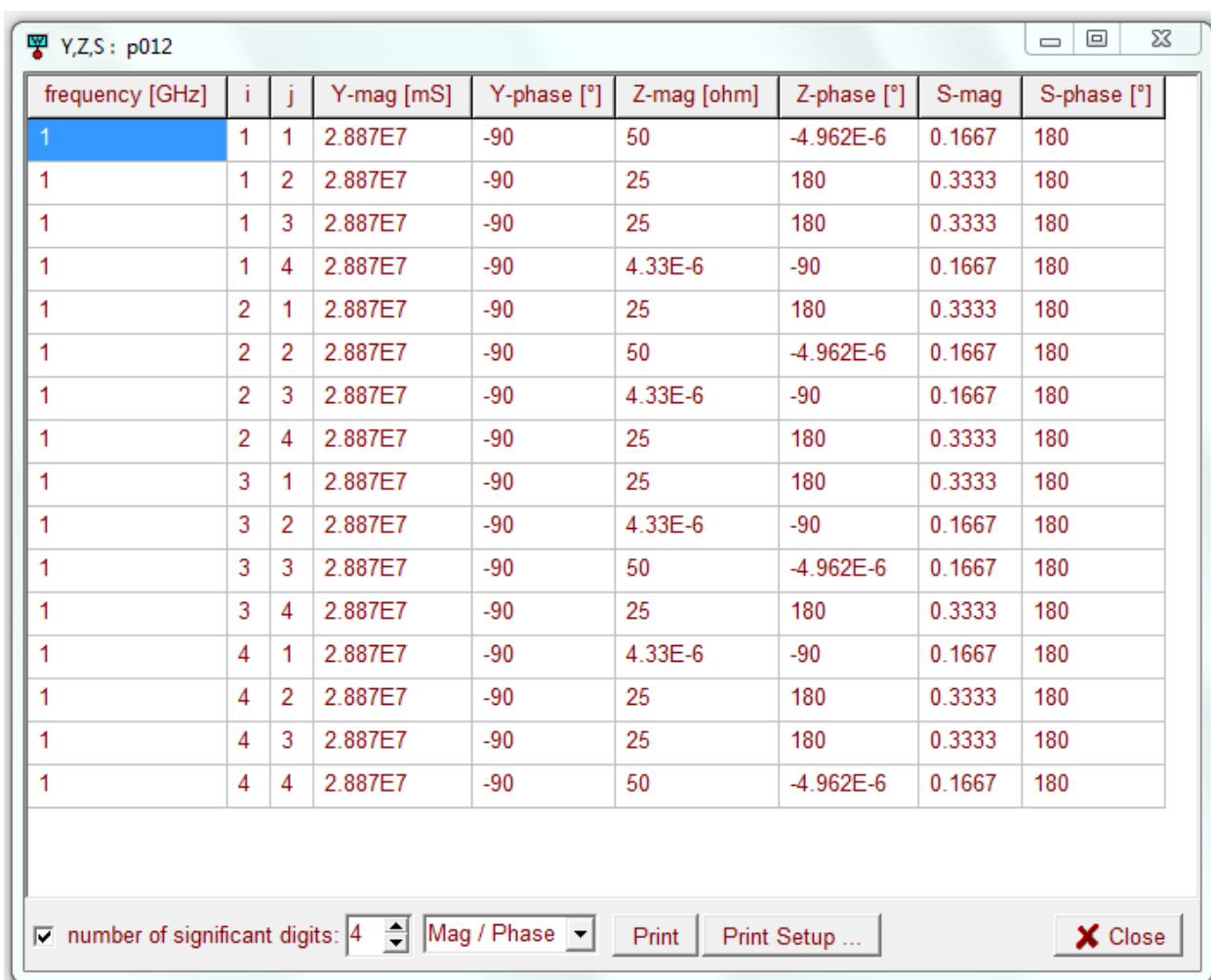
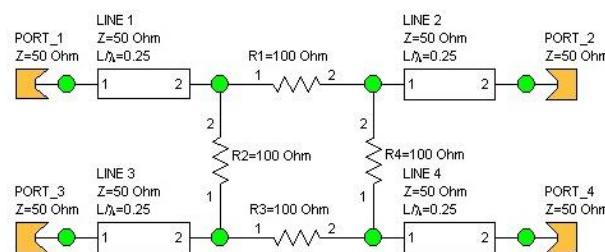


Slika 12.

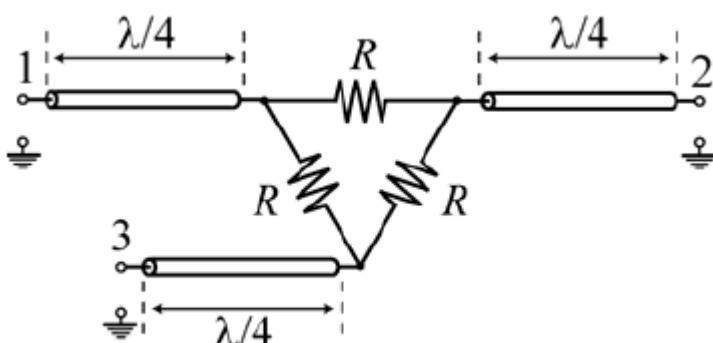
P12. Izračunati s-parametre četvoroportne mreže prikazane na slici 12. Otpornosti svih otpornika su jednake i iznose $R=100 \Omega$. Pristup (port) mreže čini čvor sa odgovarajućim indeksom i tačka nultog potencijala (masa). Svi vodovi su jednakih dužina, $l=\lambda/4$, gde je λ talasna dužina na vodu, a karakteristične impedanse svih vodova su $Z_c = 50 \Omega$. Nominalne impedanse svih pristupa mreže su $Z_0 = 50 \Omega$.

Rešenje:

$$[S] = -\frac{1}{6} \begin{bmatrix} 1 & 2 & 2 & 1 \\ 2 & 1 & 1 & 2 \\ 2 & 1 & 1 & 2 \\ 1 & 2 & 2 & 1 \end{bmatrix}.$$



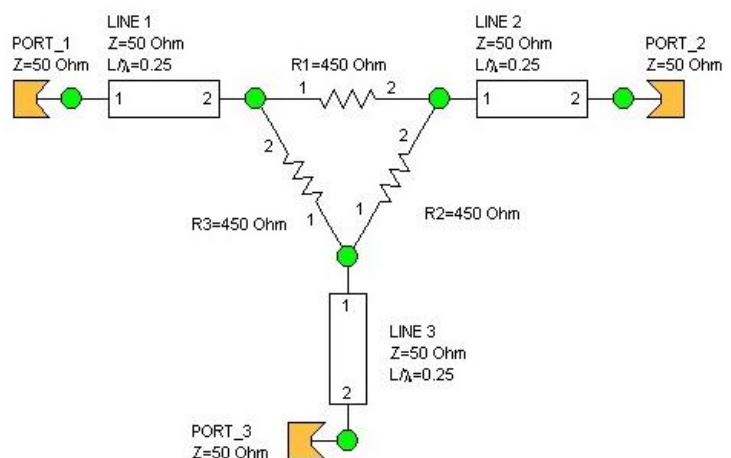
P13. (Jun 2008) Izračunati s-parametre troportne mreže prikazane na slici 13. Otpornosti svih otpornika su jednake i iznose $R = 450 \Omega$. Pristup (port) mreže čini čvor sa odgovarajućim indeksom i tačka nultog potencijala (masa). Svi vodovi su jednakih dužina, $l = \lambda/4$, gde je λ talasna dužina na vodu na radnoj učestanosti, a karakteristične impedanse svih vodova su $Z_c = 50 \Omega$. Nominalne impedanse svih pristupa mreže su $Z_0 = 50 \Omega$.



Slika 13.

Rešenje:

$$\underline{S} = -\frac{1}{6} \begin{bmatrix} 4 & 1 & 1 \\ 1 & 4 & 1 \\ 1 & 1 & 4 \end{bmatrix}.$$



Y,Z,S : p013									
frequency [GHz]	i	j	Y-mag [mS]	Y-phase [°]	Z-mag [ohm]	Z-phase [°]	S-mag	S-phase [°]	
1	1	1	3.849E7	-90	11.11	4.135E-5	0.6667	180	
1	1	2	3.849E7	-90	5.556	180	0.1667	180	
1	1	3	3.849E7	-90	5.556	180	0.1667	180	
1	2	1	3.849E7	-90	5.556	180	0.1667	180	
1	2	2	3.849E7	-90	11.11	4.135E-5	0.6667	180	
1	2	3	3.849E7	-90	5.556	180	0.1667	180	
1	3	1	3.849E7	-90	5.556	180	0.1667	180	
1	3	2	3.849E7	-90	5.556	180	0.1667	180	
1	3	3	3.849E7	-90	11.11	4.135E-5	0.6667	180	

P14. Potrebno je projektovati mrežu za prilagođenje potrošača impedanse $Z_p = 250\Omega$ na vod karakteristične impedanse 50Ω pomoću četvrttalasnog transformatora impedanse na centralnoj učestanosti 10GHz .

- koristeći idealne vodove,
- mikrotrakastu tehnologiju (**za domaći**).

Parametri supstrata su: $\epsilon_r = 3,38$ (relativna permitivnost dielektrika), $\text{tg}\delta = 0,0027$ (tangens ugla gubitaka), $h = 0,508\text{mm}$ (visina supstrata), $t = 0,017\text{mm}$ (debljina metalizacije), provodnost metala $\sigma = 58,8 \frac{\text{MS}}{\text{m}}$.

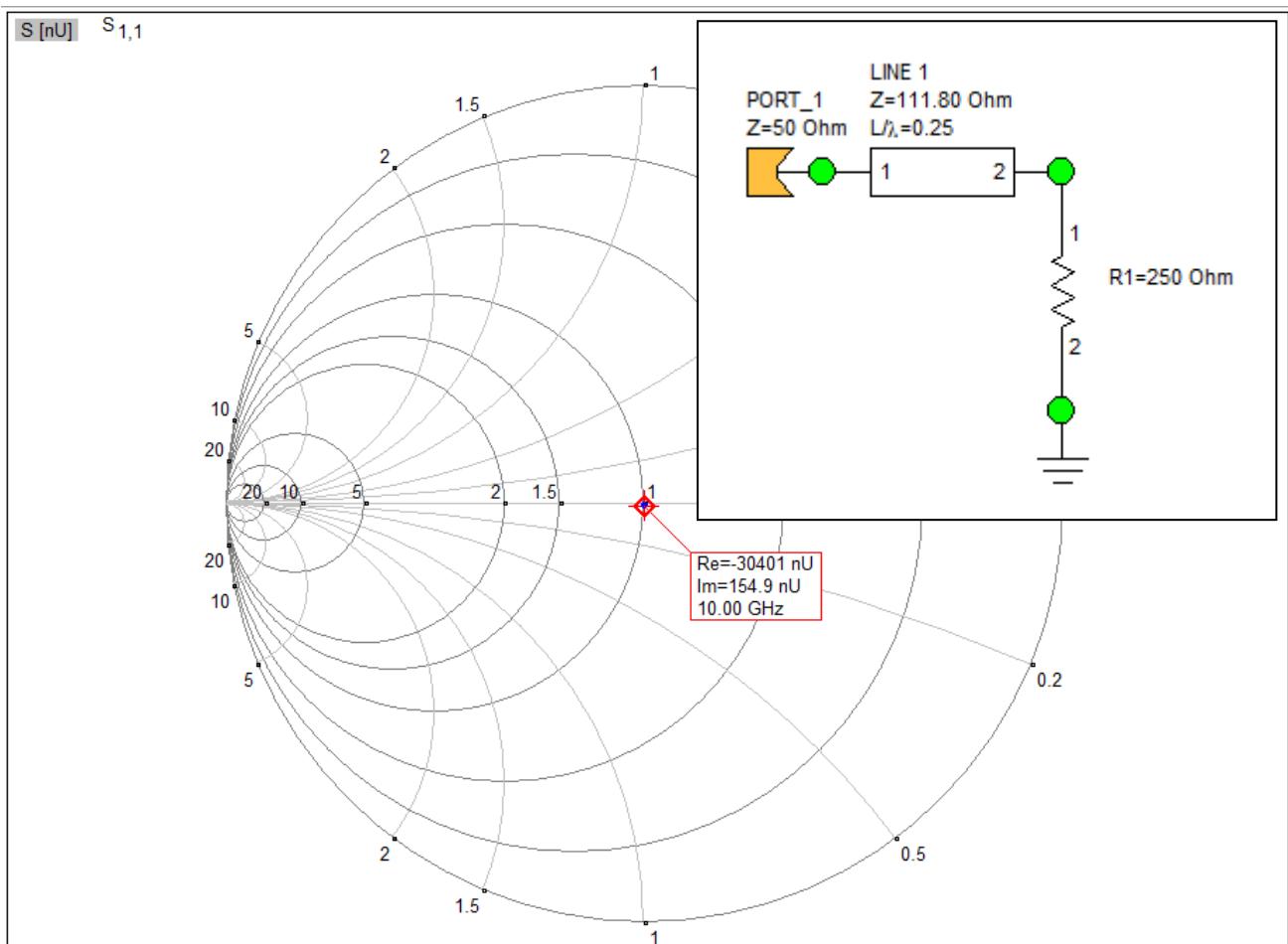
Prikazati parametar $|s_{11}|$ (u dB) u opsegu učestanosti od 8GHz do 12GHz .

Komentarisati širokopojasnost u odnosu na primer **p06**.

Na osnovu formule za proračun karakteristične impedanse četvrttalasnog transformatora impedanse dobija

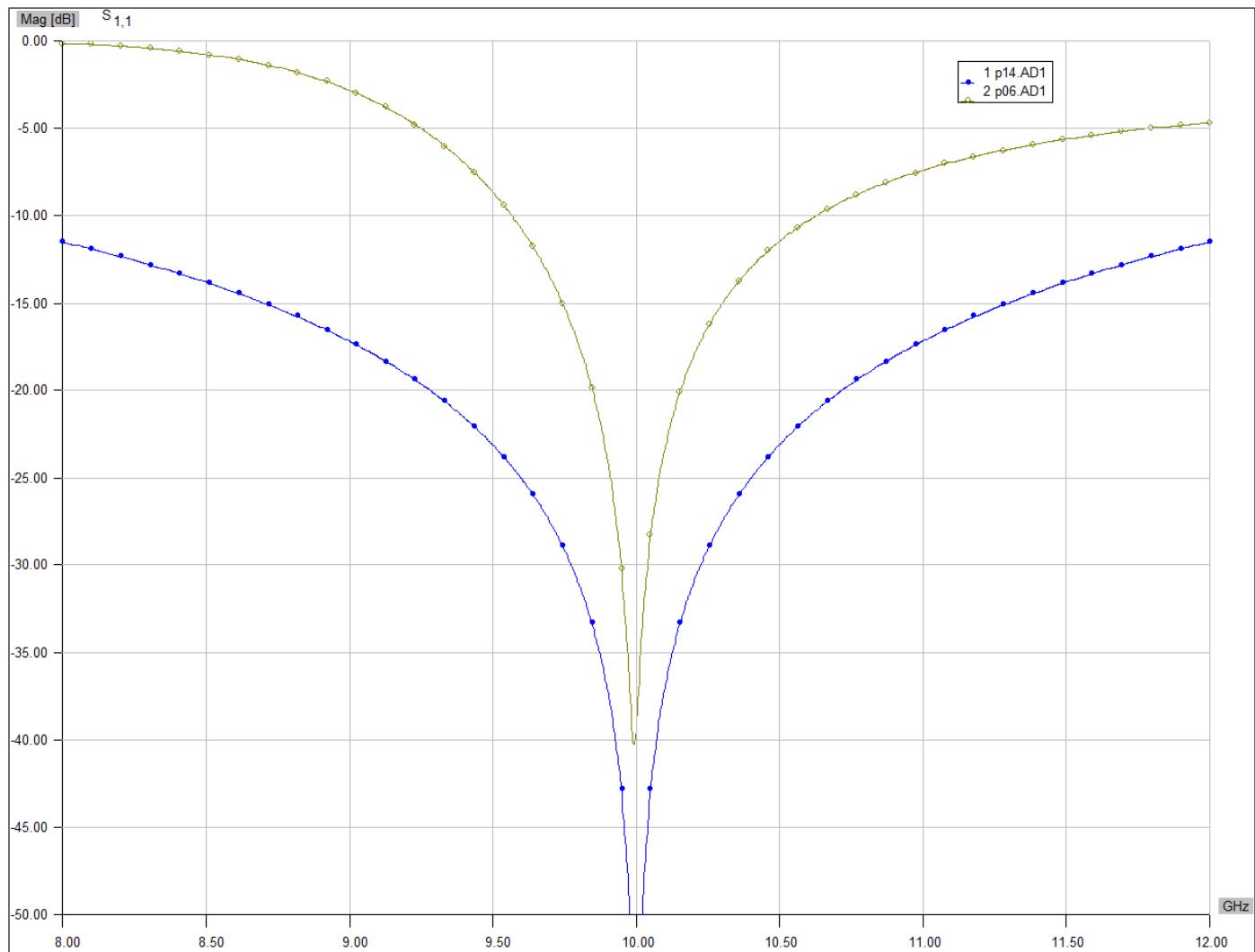
se $Z_t = \sqrt{Z_c Z_p} = 111,80\Omega$, gde je Z_c karakteristična impedansa voda na koji se vrši prilagođenje.

Napomena: Četvrttalasti transformator impedanse bez gubitaka može da se koristi kao mreža za prilagođenje samo u slučaju kada je impedansa potrošača čisto realna.



Slika 14(a).

Grafik uporednog prikaza parametra $|s_{11}|$ (u dB) u opsegu učestanosti od 8GHz do 12GHz za p06 i p14 prikazan je na slici 14(b). U ovom konkretnom primeru prilagođenje ostvareno pomoću četvrttalasnog transformatora impedanse (p14) širokopojasnije je u poređenju sa prilagođenjem realizovanim pomoću jednog ogranka i jednog odsečka (p06).



Slika 14(b).

P15. Čebiševljev transformator (*Chebyshev transformer*).

Osnovne osobine transformatora su:

- električna dužina odsečaka je $\lambda_g/4$ ($\theta = \pi/2$) na referentnoj učestanosti f_0 (gde je λ_g talasna dužina na vodu),
- koeficijent refleksije osciluje između 0 i ρ_m u propusnom opsegu (*equal-ripple*),
- koeficijent refleksije osciluje po zakonitosti Čebiševljevog polinoma,
- broj nula u koeficijentu refleksije odgovara broju sekcija transformatora,
- koeficijenti Čebiševljevog polinoma su takvi da Čebiševljev polinom $T_n(x)$ osciluju između ± 1 kada je $|x| < 1$.

$$T_1(x) = x$$

$$T_2(x) = 2x^2 - 1$$

$$T_3(x) = 4x^3 - 3x$$

$$T_4(x) = 8x^4 - 8x^2 + 1$$

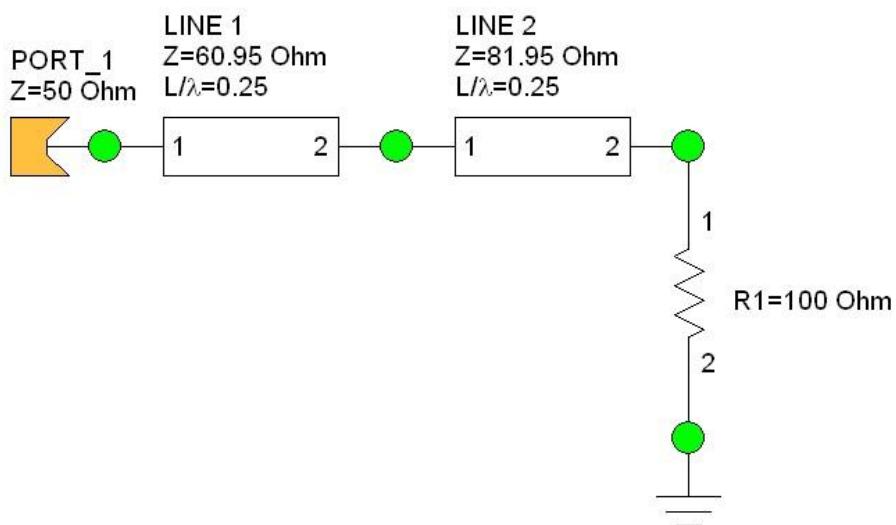
$$T_n(x) = 2xT_{n-1} - T_{n-2}$$

$$T_n(\cos\theta) = \cos(n\theta)$$

Napomena: Detalji izvođenja kompletne teorije Čebiševljevog transformatora impedanse i širokopojasnih prilagođenja nalaze se u knjizi *Mikrotalasna Pasivna Kola* [MPK, poglavljje 7, str: 28–34].

Primer [MPK 7, str: 33]: Projektovati Čebiševljev transformator sa dve sekcije, za prilagođenje normalizovane impedanse $z_p = 2$ ($Z_p = 100\Omega$) na centralnoj učestanosti 1GHz, sa maksimalnim koeficijentom refleksije $\rho_m = 0,05$. Prikazati parametar $|s_{11}|$ u opsegu učestanosti od 0 do 2GHz .

Rešenje: $Z_1 = 60,95\Omega$, $Z_2 = 81,95\Omega$.



Slika 15.

Softverski alati za projektovanje antena

